

Motion till riksdagen 2021/22:4029

av **Ulla Andersson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2021/22:5 Ett förenklat upphandlingsregelverk

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling med den ändringen att ordet ”bör” i 19 kap. 3 § ska bytas ut mot ”ska”.
2. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling med den ändringen att ordet ”får” i 19 kap. 18 § ska bytas ut mot ”ska”.
3. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna med den ändringen att ordet ”bör” i 19 kap. 3 § ska bytas ut mot ”ska”.
4. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna med den ändringen att ordet ”får” i 19 kap. 18 § ska bytas ut mot ”ska”.

2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ett förenklat regelverk för offentliga upphandlingar under EU:s tröskelvärden om upphandling inom försörjningssektorerna om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet. Det nya regelverket föreslås även omfatta upphandlingar av sociala tjänster och andra särskilda tjänster och s.k. B-tjänster. Det nuvarande regelverket i ovannämnda lagar föreslås ersättas med två nya kapitel i respektive lag: ett för annonspliktiga upphandlingar och ett för direktupphandlingar.

I propositionen finns även ett förslag om att upphandlande myndigheter och enheter inte ska behöva efterannonsera upphandlingar under vissa belopp. Det förslaget föreslås även omfatta lagen om upphandling av koncessioner. Det föreslås vidare vissa följdändringar och andra ändringar i upphandlingslagarnas övriga kapitel. Slutligen föreslås även vissa mindre ändringar i lagen om medbestämmande i arbetslivet och lagen om

vissa kommunala befogenheter. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2022.

3 Vänsterpartiets ståndpunkt

3.1 Icke vinstsyftande idéburna företag

Sveriges lagar och regler kring offentlig upphandling är hårt styrda av EU:s regelverk. Samtidigt ska noteras att reglerna endast gäller om en offentlig myndighet beslutar att upphandla. Mycket kommer alltid att behöva upphandlas, men mycket kan också bedrivas i egen regi. Det har också länge diskuterats att Sverige inte utnyttjat det utrymme som faktiskt finns till nationell anpassning. Sverige har av flera ansetts som överförsiktigt till anpassning av regelverk – trots att anpassningar behövs för att ge idéburna utrymme för sin verksamhet samt för att skydda löntagares rättigheter. När det gäller icke vinstsyftande idéburna företag finns möjlighet att reservera ett kontrakt i högst tre år. Men detta gäller bara vid en viss form av upphandling. Utredningen om idéburen välfärd (SOU 2019:56) påpekade att analyser och slutsatser kring att direkt-tilldela icke vinstsyftande företag kontrakt inte är uttömmande eller utesluter andra slutsatser eller andra upphandlingssätt inom ramen för det enklare upphandlings-systemet. Till det ska läggas diskussionen om huruvida vissa non-profit-företag över huvud taget ska omfattas av regelverket kring offentlig upphandling, dvs. frågan om ”icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse”, se bl.a. Famnas remissvar. De grundläggande EU-rättsliga principerna för upphandling ska inte göras gällande när det saknas ett bestämt gränsoverskridande intresse. Även tröskelnivån för direktupphandling av välfärdstjänster m.m. har utrymme att höjas. På dessa områden samt flera som utretts bör förbättringar ske. Regeringen bör återkomma med förslag om förbättringar för icke vinstsyftande idéburna företag.

3.2 Arbetsrättsliga villkor

TCO skriver i sitt remissvar till propositionens bakomliggande betänkande Möjligt, tillåtet och tillgängligt – förslag till enklare och flexibla upphandlingsregler och vissa regler om överprövningsmål (SOU 2018:44): ”TCO är medveten om att regelverket kring arbetsrättsliga villkor nu enbart är obligatoriskt över tröskelvärdena men hade gärna sett att det var obligatoriskt även under tröskelvärdena.” Vänsterpartiet delar denna uppfattning. Till det ska läggas att de obligatoriska villkoren i framtiden även bör omfatta tjänstepension och försäkringar som ingår i kollektivavtalen.

Regeringen skriver i propositionen att ”beredningsunderlag saknas således för att, såsom Tjänstemännens centralorganisation önskar, överväga ytterligare krav på den upphandlande myndigheten eller enheten, såsom att t.ex. göra reglerna om arbetsrättsliga villkor i 17 kap. LOU respektive 16 kap. LUF obligatoriska även under tröskelvärdena” (prop. 2021/22:5 s. 99).

Regeringen bör ta fram beredningsunderlag och lägga fram förslag till fullödiga arbetsrättsliga villkor inklusive krav på tjänstepension och försäkringar som ska gälla vid offentliga upphandlingar både över och under tröskelvärdena.

3.3 Onormalt låga anbud

Onormalt låga anbud är ofta ett tecken på missförhållanden. Det kan röra sig om social dumpning, att söka prisa ut konkurrenter kortsiktigt, att dolda kostnader tillkommer, att osund konkurrens skapar marknadsmisslyckanden. Olika remissinstanser, bl.a. Famna och Sveriges Byggindustrier, anser att det bör finnas en skyldighet att agera om ett anbud förefaller onormalt lågt och att förkasta onormalt låga anbud. Sund konkurrens ska gälla på det direktivstyrda området liksom på det icke direktivstyrda området. Korruption och ekonomisk brottslighet kan inte normalt angripas via en mängd regler för offentlig upphandling. Det handlar mer om kvalitet än kvantitet. Dock när det gäller onormalt låga anbud gäller det att vara tydlig. Den tydligheten gäller över tröskelvärdena och den bör även gälla under tröskelvärdena. Regeringen föreslår i propositionen följande skrivning: ”18 § En upphandlande myndighet får förkasta ett anbud om den finner att anbudet är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan myndigheten begärt en förklaring och inte fått tillfredsställande svar” (prop. 2021/22:5 s. 15). Vänsterpartiet föreslår att ordet ”får” ersätts med ”ska”.

3.4 Principer för offentlig upphandling och arbetsrätt

Regeringen föreslår följande skrivning till 19 kap. 3 §: ”En upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn samt sociala och arbetsrättsliga hänsyn om upphandlingens art motiverar detta” (prop. 2020/21:5 s. 12). Regelverket för upphandlingar över tröskelvärdet är mer omfattande för vad en upphandlande myndighet ska ta hänsyn till. Här föreslås att en upphandlande myndighet bör beakta arbetsrättsliga hänsyn om det är motiverat, liksom miljöhänsyn och sociala hänsyn. I dag finns inga skrivningar om arbetsrättsliga hänsyn gällande under tröskelvärdet. Det är heller inte obligatoriskt under tröskelvärdet. Men föreslagen skrivning riskerar att bli till intet förpliktande. Ord som bör, beakta, om, art och motiverar förminska lagstiftarens intentioner, de intentioner som måste finnas. Att samma arbetsrättsliga krav ska gälla under tröskelvärdet som över är inget regeringen tittat närmare på. Beredningsunderlag saknas enligt regeringen. Dock får och bör en upphandlande myndighet beakta miljöhänsyn samt sociala och arbetsrättsliga hänsyn. På samma sätt som vid onormalt låga anbud ska förkastas anser Vänsterpartiet att upphandlande myndighet ska beakta de hänsyn som räknas upp i propositionen.

Ulla Andersson (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Tony Haddou (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ali Esbati (V)

Birger Lahti (V)

Cicie Weidby (V)